

OSK – Overvågningen for smitsomme kvægsygdomme

Lars Pedersen & Malene Budde

7. Maj 2026

STØTTET AF
Kvægafgiftsfonden

STØTTET AF
Mælkeafgiftsfonden

SEGES
INNOVATION

Formål med projektet

Sikre et højt veterinært stade i Danmark

- Forbedret dyresundhed og dyrevelfærd
- Højne produktiviteten og sundhedsøkonomien
- Nedsat smitterisiko
- Sikre fødevarerikkerhed
- Øget markedsadgang

Hvordan er projektet opbygget?

AP 1: Overvågning
af smitsomme
sygdomme

AP2: Det
veterinære
beredskab

AP3: Forebyggelse
af anmeldepligtige
og øvrige
smitsomme
kvægsygdomme

Overvågningsprogrammer

Infektiøs bovin rhinotracheitis (IBR)

Bovin virusdiarré (BVD)

Salmonella Dublin

B-streptokokker (malkekvægsbesætninger)

Antal undersøgte prøver 2025

Sygdom	Antal analyser i alt
BVD	
Blod, levende dyr	2.162
Blod, slagtedy	15.095
Tankmælk	8.885
IBR	
Blod, slagtedy	8.592
Tankmælk	2.045
Salmonella Dublin	
Blod, slagtedy	11.903
Tankmælk	13.899
B-streptokokker	
Tankmælk	5.975

Tankmælksprøver

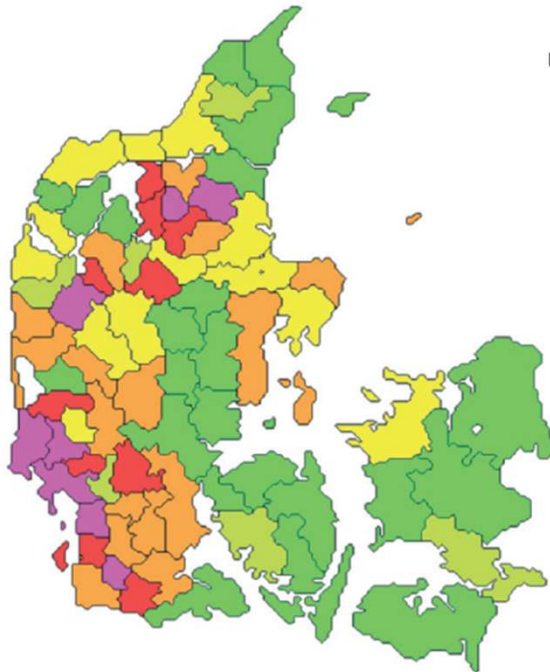
Sygdom	Antal besætninger
BVD, IBR, Sal. Dublin, B-strep	Ca. 2.052

Slagteblodprøver

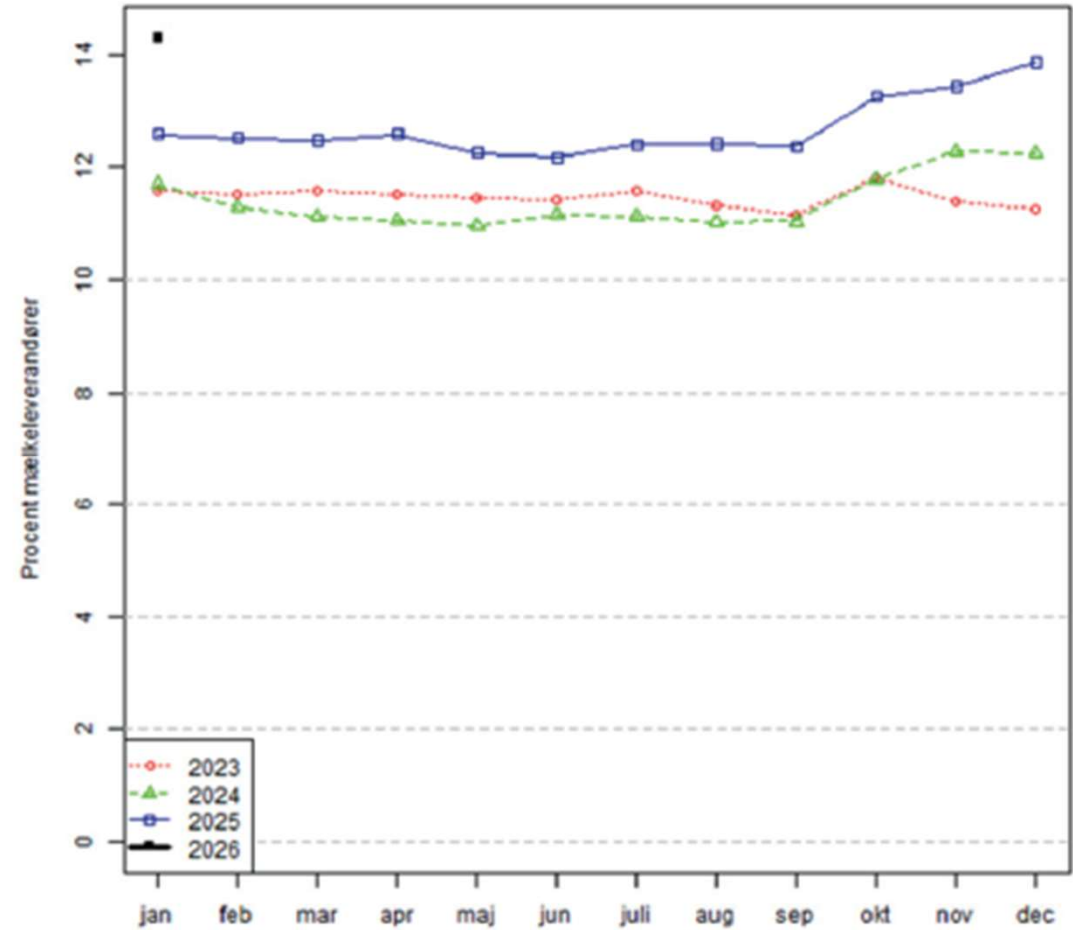
Sygdom	Antal besætninger
BVD	6.867
IBR	6.562
Salmonella Dublin	7.750

Resultater - salmonellaovervågningen

Antistoffer – Salmonella Dublin
Mælkeleverende ejendomme

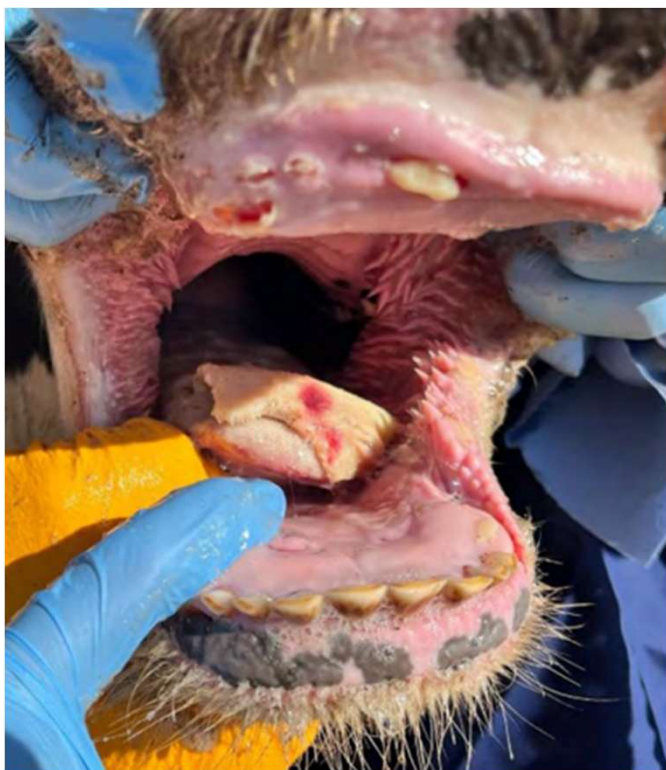

Procent af landets mælkeleverandører
i Salmonella Dublin niveau 2

Grafid: 07 jan 2026 kl 09:17

Nye sygdomstrusler

Bluetongue

Mund- og klovesyge

Fugleinfluenza (HPAI) hos kvæg

Lumpy Skin Disease

Epizotisk hæmorrhagisk Disease (EHD)

Mund- og klovesyge i Europa 2025

Deltagelse i ekspertgruppe

Bistået med faglig ekspertise

Kommunikation omkring risici og
forholdsregler med fokus på at undgå
introduktion til DK.

Smittebeskyttelse i danske kvægbesætninger

For at sikre mod introduktion af alvorlige smitsomme sygdomme som mund- og klovesyge er det afgørende at opretholde god smittebeskyttelse. Introduktion af alvorlige smitsomme sygdomme til landet vil få store økonomiske konsekvenser for dansk landbrug.

Du kan være med til at begrænse risikoen ved at følge nedenstående retningslinjer:

Karantæne fra udlandet

Ingen adgang i besætningen for personer, der inden for 48 timer har besøgt en udenlandsk besætning eller opholdt sig i områder med mund- og klovesyge.

Dette gælder også udstyr og værktøj, som skal rengøres og desinficeres før brug i besætningen.

Skift støvler / overtrækstøj

Alle besøgende bør skifte gummistøvler og overtrækstøj før adgang til besætningen.

Eksport af dyr

Dyr eksporteres via samlesteder eller karantæne-faciliteter. Brug udelukkende DANISH Transportstandard godkendte eksportører.

Undgå at få afhentet dyr direkte fra ejendommen af lastbiler, der kommer fra udlandet.

Import af dyr

Ingen import af klovbærende dyr fra højrisikolande. Retningslinjer for import følger SEGES Innovations trusselvurdering:

Logbog over besøgende

Alle personer og transportere, der kommer på bedriften fra udlandet, skal registreres og underskrive bekræftelse på, at retningslinjerne for karantæne og desinfektion af udstyr er overholdt.

Vær ekstra opmærksom i forhold til Ungarn og Tyskland.

Telefonisk kontakt til besætninger, der kommer under offentligt tilsyn (OT)

142 besætninger i 2025

- Primært nysmittede salmonella niv. 2
- Afklaring af spørgsmål
- Hvad indebærer OT?
- Salmonella er en zoonose

BVD-udbrud

- Smitteopsporing og planlægning af prøveudtagning
- Udpegning af dyr (test og aflivning)
- Handlingsplan og smittebeskyttende foranstaltninger
- Kommunikation
- Fritestning
- Løbende afrapportering til myndighederne
- Kvægerstatningsordningen

BVD

Virussygdom der påvirker drøvtyggere

En af de vigtigste og økonomisk mest betydningsfulde kvægsygdomme

Økonomisk konsekvens varierer, men direkte tab pr. modtagelig ko kan overstige 1000 kr.

Danmark initierede udryddelses program i 1994

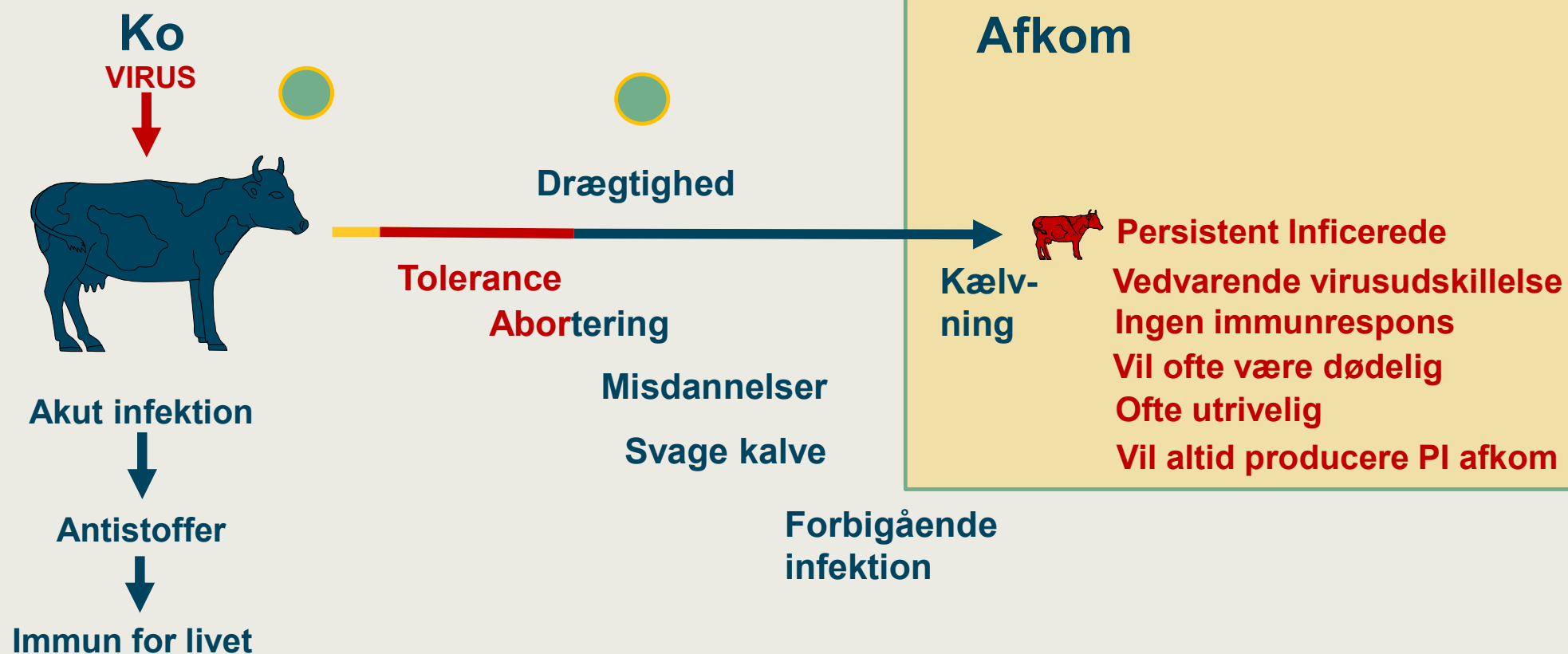
Danmark opnåede BVDV EU fri status i 2022

Sporadiske udbrud (~ 1 pr. år seneste 10 år)

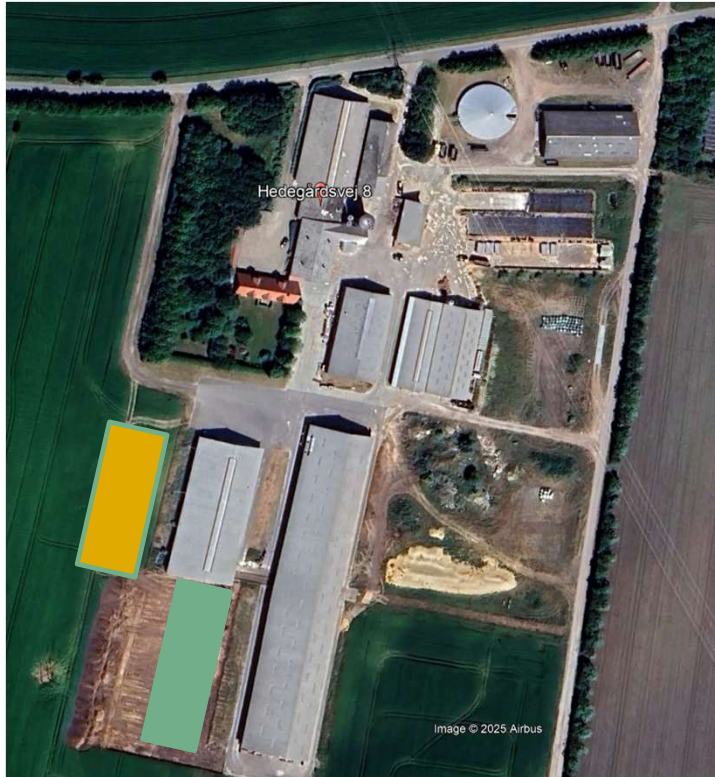
Moennig and Becher, 2018
Richter et al., 2017
Pedersen et al. 2022

Hvorfor er BVD ikke som alle øvrige sygdomme!

Modificeret fra Houe 2007

Overblik

- Lakterende køer
- Tyrekalve
- Kvier op til 8 måneder
- Løbekvier +12 måneder til 70 dages drægtighed
- Close up goldkøer
- Højdrægtige kvier
- Antal dyr ~1300

- Kvier fra 8-12 måneder
- Antal dyr ~ 250

- Drægtige kvier
- Far-off goldkøer
- Antal dyr ~ 200

Udfordring

Opretholdelse af fri status for BVD, kræver at 99,8% af virksomhederne skal være BVD fri og 99,9% af den samlede kvægbestand skal være i BVD frie virksomheder (ejendomme).

Danmarks samlede kvægbestand er på ca. 1.407 mill. stk. hornkvæg

Den samlede bedriftsstørrelse på CHR 44425 m.fl. = 1.826 dyr

Muligheder

- 1 Regionalisering med suspension (konsekvenser i to måned + omkostninger til hurtig sanering)
- 2 Udsætning af cirka 400 dyr + stort produktionstab
- 3 Regionalisering med tab af fri-status (konsekvenser for Esbjerg kommune i minimum 18 måneder, ingen yderligere omkostninger til sanering af 44425)
- 4 Tab af fri-status for DK

Tab af fri-status for DK

Ekstra omkostninger til eksport: Tyskland alene = 15 millioner pr. år

Tab af eksportmuligheder

Øget krav til overvågning

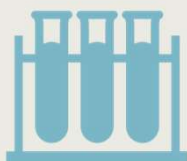
Langt højere risiko for at fri-status ikke kan opnås indenfor de kommende 2 år

Højere risiko for introduktion af BVD fra øvrige lande, hvis et bekæmpelsesprogram ikke opretholdes

Test og aflivning (ind til nu!!!)

Antistoffer: + 2000
blodprøver

Virus: + 350 test

PI-dyr (aflivet): +
45

Risikodyr (slagtet):
+ 60 (80)

NEXT

Fortsætte
saneringen

Yderligere
smitteopsporing

Risikobaseret
overvågning
(early warning)

Forbedre
smittebeskyttelse
i kvægsektoren

Sådan gjorde vi ...

1.400 besætninger i områder med Salmonella

Case
37

+ 2x

Kontrol
74

Udvalgte besætninger på baggrund af overvågningen

100 Fremragende smittebeskyttelse

0

Ingen smittebeskyttelse

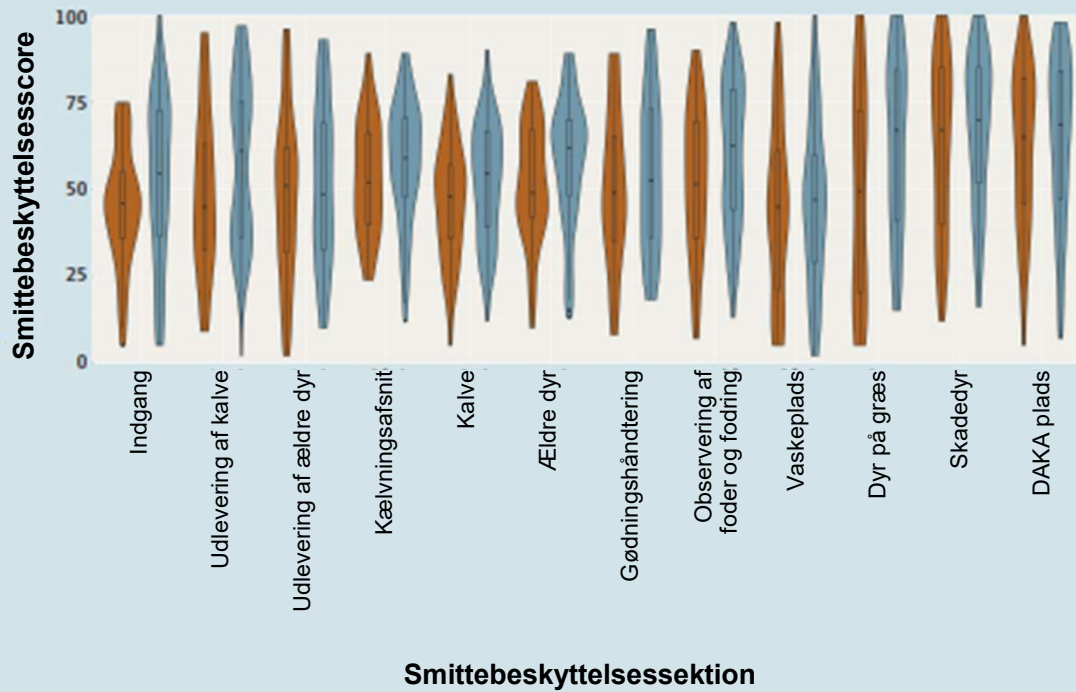
Scorede smittebeskyttelsesniveauet

Inkluderede data fra kvægdatabasen

Pedersen et al., 2025

Og her er, hvad vi observerede ...

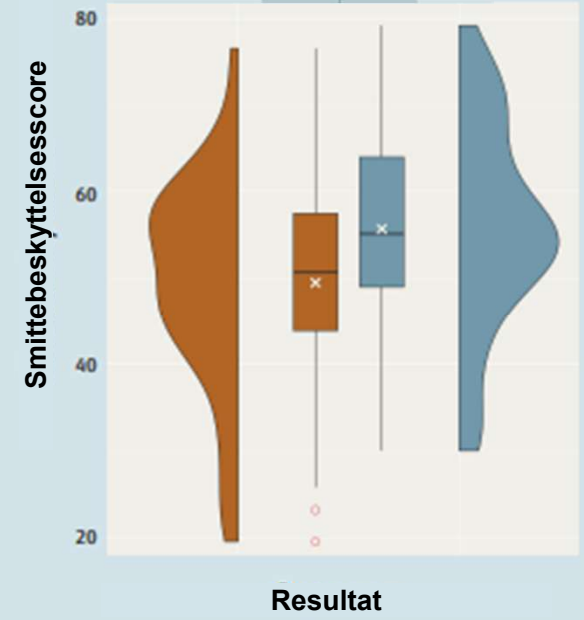
Samlet vægtet smittebeskyttelsesscore

Case
Kontrol

Ingen bedrifter med meget god eller fremragende smittebeskyttelsesniveau (score ≥ 80)

Antallet af kontakter til en kvægbesætninger

Besætning 200 kører:

- 207 kontakter
- 30 fragtbiler

Besætning 675 kører:

- 298 kontakter
- 45 fragtbiler

SalmonellaNyt

Udkommer 4 x årligt til mælkeleverende besætninger i niveau 2

- Ny faglig viden
- Inspiration fra kollegaer
- Motivation

SEGES
INNOVATION

Salmonella
NYT

Nr. 8 | December 2025

Årets sidste udgave af SalmonellaNyt

Året går på hæld, og vi er klar med årets sidste nyhedsbrev. Vi håber, at du finder inspiration og ny viden om Salmonella Dublin, ændringer i lovgivningen og praktiske råd til sanering. Nyhedsbrevet udkommer fire gange årligt, og du kan være med til at præge indholdet. Har du idéer eller forslag, så send dem til os: **Betina Tvistholm (betv@seges.dk)** / **Malene Budde (mabu@seges.dk)**

Vi håber, at julestemningen er ved at indfinde sig. Men husk de gode rutiner også i ferietiden.

Hvor kom det fra? Gaven du ikke ønsker

Et af de mest stillede spørgsmål vi møder, er: *Hvor kom salmonellaen fra og hvordan kom den ind i min besætning?*

Svaret er sjældent enkelt. Der er mange mulige smitteveje og kontakter til en kvægbesætning. Det kan det være svært at fastslå det præcise tidspunkt

for smitte, for der vil altid gå noget tid, før den opdages – enten via stigende antistofniveau i tankmælken eller fordi man ser syge dyr.

I både danske og udenlandske undersøgelser af Salmonella Dublin-bakterier er der lavet det, der kaldes *fuld genom sekventering*. På den måde kan man inddele bakterien i forskellige undertyper. Det viser sig, at der er forskel på hvilken stamme af Salmonella Dublin, der er dominerende i Nordjylland i forhold til Sønderjylland. Via denne metode har man faktisk fundet en direkte sammenhæng mellem bakterier fundet fra et sygt menneske og tilsvarende salmonellabakterier fra en dansk kvægbesætning.

I fremtiden kan denne teknologi måske hjælpe os til at forstå smitteveje bedre og hvordan salmonella flyttes mellem besætningerne. Men metoden forhindrer ikke smitten i at finde vej ind i besætningen. Her er der mange muligheder og det gælder om at begrænse disse.

Her er et nedslag på to, der er værd at kigge nærmere på i din besætning:

Øverst på ønskesedlen: Sikker afhentning af slagtedyr og kalve

Vi har fulgt 10 forskellige chauffører rundt på deres arbejdsdag og været med til at hente slagtedyr eller tyrekalve.

I en fjerdedel af besætningerne, vi besøgte, kørte lastbilen helt ind på foderbordet eller blandt kalvene for at læsse dyr. Det er kritisk og en helt unødvendig risiko at løbe. Det gælder ikke kun risikoen for smitte med Salmonella; men også en lang række andre sygdomme. Når der er levende dyr ombord, kan luftvejsinfektioner nemt bringes ind i dit kalveopdræt fra de kalve, lastbilen har med, hvis den holder tæt på dine egne kalve.

Det må kunne gøres bedre. Derfor arbejder vi på at samle eksempler på gode udleveringsfaciliteter i et inspirationskatalog. Vi har inviteret chauffører, der

>

Udbetalinger til kvægerstatningsordningen 2023-2025

2023	2024	2025
BVD: 2.564	Salmonellose: 329.315	BVD: 6.100
BVD: 12.064		Salmonellose: 516.251
Salmonellose: 88.953		Salmonellose: 191.461
		Bluetongue: 122.509
Total: 103.581	Total: 329.315	Total: 836.321

Erstatningsordningen ændret i 2025 – dækker ikke længere tab i forbindelse med Bluetongue og salmonellose

Revision af ordningen er påbegyndt

Udfordringerne

Større og mere
komplekse
besætninger

- Risiko for introduktion af smitsomme sygdomme stiger
- Sanering er mere kompleks og omkostningstungt

Et andet
trusselsbillede i
forhold til smitsomme
sygdomme

- Udenlandske kontakter: Mund- og klovesyge
- "Nye" sygdomme: Fugleinfluenza (HPAI) hos kvæg
- Vektorbårne sygdomme: Bluetongue, Lumpy Skin Disease, EHD

Vil du læse mere?

